

سەپەر ئېيى توغرىسىدا تەپسىلى چۈشەنچە

[الأويغورية - ئۇيغۇرچە - uyghur]

پەزىلەتلىك شەيخ مۇھەممەد سالىھ ئەلمۇنەججىد

تەرجىمە قىلغۇچى: سەيپىددىن ئەبۇ ئابدۇلئەزىز

تەكشۈرۈپ بېكىتكۈچى: نىزامىددىن تەمكىنى

2012 - 1434

IslamHouse.com

نبذة عن شهر صفر

« باللغة الأويغورية »

فضيلة الشيخ محمد صالح المنجد

ترجمة: سيف الدين أبو عبد العزيز

مراجعة: ن. تمكيني

2012 - 1433

IslamHouse.com

سەپەر ئېيى توغرىسىدا تەپسىلى چۈشەنچە

بارلىق گۈزەل ماختاشلار ئالەملەرنىڭ پەرۋەردىگارى بولغان ئاللاھ تائالاغا خاستۇر. پەيغەمبىرىمىز مۇھەممەد سەللەللاھۇ ئەلەيھى ۋەسەللەمگە ئاللاھنىڭ رەھمەت-سالاملىرى بولسۇن.

سەپەر ئېيى ھىجرىيە ھېسابىدىكى 12 ئاينىڭ بىرى بولۇپ مۇھەررەمدىن كېيىنلا كېلىدىغان ئايدۇر. بەزى لۇغەتشۇناس ئالىملار: بۇ ئاينىڭ سەپەر دەپ ئاتىلىشى بۇ ئايدا مەككە خەلقىنىڭ سەپەرگە چىقىپ كېتىپ، شەھەرنىڭ بوش قالغانلىقىدىن دەپ قارىسا، يەنە بەزىلەر: بۇنداق ئاتىلىشى بۇ ئايدا مەككە خەلقى باشقا قەبىلىلەرگە قارشى ئۇرۇشقا ئاتلىناتتى، ئۇچرىغان كىشىلەرنىڭ ھەممە مال-مۈلكىنى تارتىۋېلىپ ئۇلارنى ھېچنېمىسى يوق ھالەتتە تاشلاپ قوياتتى. [ئىبنى مەنزۇرنىڭ لىسانۇل ئەرەب ناملىق ئەسىرى 4- توم 462-463-بەتلەر].

سەپەر ئېيى توغرىسىدىكى بۇ ئەسەر تۆۋەندىكى نۇقتىلارنى ئۆز ئىچىگە ئالىدۇ:

1- جاھىلىيەت دەۋرىدىكى ئەرەبلەرنىڭ سەپەر ئېيى توغرىسىدىكى قارىشى.

2- ئىسلام پىرىنسىپىنىڭ جاھىلىيەت ئەرەبلىرىنىڭ قارىشىغا بولغان زىتلىقى.

3- بۇ ئايدا ئىسلامغا نىسبەت بېرىلىپ، ئىلىپ بېرىلىدىغان بۇزۇق ئېتىقاد ۋە بىدئەت ئىشلار.

4-پەيغەمبەرئەلەيھىسسالامنىڭ ھاياتلىقىدا سەپەر ئېيىدا ئېلىپ بېرىلغان ئۇرۇش ۋە يۈزبەرگەن مۇھىم ھادىسىلەر.
5-سەپەر ئېيى توغرىسىدىكى يالغان-توقۇلما ھادىسىلەر.

بىرىنچى: جاھىلىيەت دەۋرىدىكى ئەرەبلەرنىڭ سەپەر ئېيى توغرىسىدىكى قارشى. جاھىلىيەت دەۋرىدە ئەرەبلەرنىڭ بۇ ئايدا ئېلىپ بارىدىغان ئىككى تۈرلۈك چوڭ مۇنكەر ئىشلىرى بار ئىدى.

بىرى: ئاينى ئۆز خاھىشلىرى بويىچە ئىلگىرى-كېيىن قىلىش. (يەنى ئايلارنى ئۆزگەرتىپ ئويناش).
يەنە بىرى: بۇ ئايدىن شۇم پال ئىلىش بولۇپ، بۇنى ئۆز نۆۋىتىدە تەپسىلى بايان قىلىمىز.

1-ھەممەيلەنگە مەلۇمكى، ئاللاھ تائالا يىلنى ياراتتى، يىلنىڭ سانىنى 12 ئاي قىلىپ بېكىتتى. ئاللاھ تائالا ئايلار ئىچىدىن تۆت ئاينى، (يەنى زۇلقەئدە، زۇلھەججە، مۇھەررەم ۋە رەجەب) چەكلەنگەن ئايلاردىن قىلىپ بېكىتتى. يەنى ئاللاھنىڭ دەرگاھىدا بۇ ئايلارنىڭ ھۆرمىتى چوڭ بولغاچقا، بۇ ئايلار ئىچىدە ئۇرۇش قىلىشنى چەكلىدى.

بۇ ھەقتە ئاللاھ تائالا قۇرئان كەرىمدە مۇنداق دەيدۇ: ﴿إِنَّ عِدَّةَ الشُّهُورِ عِنْدَ اللَّهِ اثْنَا عَشَرَ شَهْرًا فِي كِتَابِ اللَّهِ يَوْمَ خَلَقَ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضَ مِنْهَا أَرْبَعَةٌ حُرْمٌ، ذَلِكَ الدِّينُ الْقَيِّمُ، فَلَا تَظْلِمُوا فِيهِنَّ أَنْفُسَكُمْ، وَقَاتِلُوا الْمُشْرِكِينَ كَافَّةً كَمَا يُقَاتِلُونَكُمْ كَافَّةً، وَاعْلَمُوا أَنَّ اللَّهَ مَعَ

الْمُتَّقِينَ ﴿ تەرجىمىسى: «شۈبھىسىزكى، ئاسمان ۋە زېمىن يارىتىلغاندىن تارتىپ (قەمەرى) ئايلىرىنىڭ سانى ئاللاھنىڭ دەرگاھىدا (يەنى لەۋھۇلمەھپۇزدا) 12 دۇر، ئۇلاردىن تۆتى (يەنى زۇلقەئدە، زۇلھەججە، مۇھەررەم، رەجەپ) ئۇرۇش قىلىش ھارام قىلىنغان ئايلىرىدۇر، بۇ توغرا دىندۇر (يەنى مەزكۇر تۆت ئايدا ئۇرۇشنىڭ ھارام قىلىنىشى ئاللاھنىڭ توغرا دىندۇر)، بۇ ئايلىرىدا (ئۇلارنىڭ ھۆرمىتىنى ساقلىماسلىق بىلەن، ئاللاھ چەكلىگەن گۇناھ ئىشلارنى قىلىش بىلەن) ئۆزۈڭلارغا زىيان سالماڭلار.» [تەۋبە سۈرىسى 36-ئايەت].

جاھىلىيەت دەۋرىدىكى مۇشرىكلار شۇنى بىلىپ تۇرۇپ، ئۆزلىرىنىڭ كۆڭلى-خاھىشى بويىچە ئايلىرىنى ئۆز بەلگىلىمىسىدىن كېچىكتۈرۈپ ياكى ئىلگىرى سۈرۈپ قوياتتى. ئۇلار بەزى يىللىرى مۇھەررەم ئېيىنى ئارقىغا سۈرۈپ، ئورنىغا سەپەر ئېيىنى ئالماشتۇرۇپ قوياتتى.

ئۇلار ئۆز ئېتىقادىدا ھەج ئايلىرىدا ئۆمرە قىلىشنى ئەڭ چوڭ گۇناھ دەپ قارايتتى، بۇ ھەقتە ئالىملارنىڭ بەزى سۆزلىرىنى بايان قىلىپ ئۆتىمىز:

ئا- ئىبنى ئابباس رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: «ئەرەبلەر جاھىلىيەت دەۋرىدە ھەج ئايلىرىدا ئۆمرە قىلىشنى زېمىندىكى ئەڭ چوڭ گۇناھ دەپ قارايتتى. مۇھەررەم ئېيىنى سەپەر ئېيىغا ئالماشتۇرۇپ قوياتتى ۋە ھەج قىلغۇچىلارنىڭ ئايىغى ئۆزۈلگەندىن كىيىن، مۇساپىرلارنىڭ ئىزلىرى ئۆچكەندە، سەپەر ئېيى چىقىپ كەتكەندە ئۆمرە قىلىشنى مەقسەت قىلغانلارغا،

ئۆمرە قىلىش دۇرۇس بولىدۇ" دەيتتى. [بۇخارى 1489-، مۇسلىم 1240- نومۇرلۇق ھەدىستە رىۋايەت قىلغان].

ب- ئىبنى ئەرەبىي مۇنداق دەيدۇ: ئاينى ئالماشتۇرۇش مەسىلىسىدە ئۈچ تۈرلۈك قاراش مەۋجۇتتۇر.

بىرىنچى: ئىبنى ئابباس رەزىيەللاھۇ ئەنھۇدىن بايان قىلىنىدۇكى، جۇنادە ئىبنى ئەۋق ئىبنى ئۇمەييە ئەلكىنانى ھەر يىلى ھەج مەۋسۇمىدا ھازىر بولاتتى ۋە كىشىلەرگە: "ئەبۇ سۇمامە ئەيىبلەنمەيدۇ ۋە جاۋاپ قايتۇرۇلمايدۇ، دىققەت قىلىڭلار! ئۆتكەن يىلى سەپەر ئېيى ھالال قىلىنغان، بۇ يىل ھارام قىلىمىز كېلەر يىلى يەنە ھارام قىلىمىز" دەيتتى. كىنانە قەبىلىسى ھەۋزان، غەتپان ۋە بەنى سەلىم قەبىلىلىرى بىلەن بىللە ئىدى.

يەنە بىر رىۋايەتتە: "بىز بۇ يىلى مۇھەررەمنى ئىلگىرى قىلىپ سەپەرنى كىچىكتۈردۈق دەيتتى، يەنە بىر يىلى: بىز بۇ يىل سەپەرنى ھارام قىلىپ، مۇھەررەمنى كىچىكتۈردۈق" دەيتتى. مانا بۇ ئۇلارنىڭ ئاينى كىچىكتۈرىشىدۇر.

ئىككىنچى: ئاينى زىيادە قىلىش. قەتادە مۇنداق دەيدۇ: "جاھىلىيەت دەۋرىدىكى ئازغۇن بىر جامائەت سەپەر ئېيىنى ئەشھۇرۇل ھۇرۇم يەنى ئۇرۇش قىلىش چەكلەنگەن ئايلارغا قىتىۋېتەتتى. ئۇلارنىڭ باشلىقلىرىدىن بىرى ھەج مەۋسۇمىدە ئوتتۇرىغا چىقىپ: دىققەت قىلىڭلار! سىلەرنىڭ ئىلاھلىرىڭلار ئۆتكەن يىلى مۇھەررەم ئېيىنى ئۇرۇش قىلىش چەكلەنگەن ئايلارنىڭ جۈملىسىدىن قىلدى، بۇ يىلمۇ شۇنداق قىلىدۇ، دەيدۇ.

يەنە بىر يىلى كەلگەندە، دىققەت قىلىڭلار! سىلەرنىڭ ئىلاھلىرىڭلار بۇ يىل سەپەر ئېيىنى ئۇرۇش قىلىش چەكلەنگەن ئايلىرىڭلارنىڭ جۈملىسىدىن قىلدى، سىلەرمۇ شۇنداق قىلىڭلار دەيدۇ.

ئىبنى ۋەھەب ۋە ئىبنى قاسم مالىكتىن شۇنىڭ ئوخشىشىنى بايان قىلىپ مۇنداق دەيدۇ: جاھىلىيەت ئەھلى "سەپەرەين" يەنى قوش سەپەر دەيتتى، شۇنىڭ ئۈچۈن پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ھەدىستە: سەپەر يوق دېگەن. ئەشھەبمۇ مالىكتىن شۇنداق بايان قىلغان.

ئۈچىنچى: ھەجنى ئالماشتۇرۇش. مۇجاھىد بۇنى مۇنداق بايان قىلىدۇ: ﴿إِنَّمَا النَّسِيءُ زِيَادَةٌ فِي الْكُفْرِ﴾ تەرجىمىسى: «ئايىنى ئارقىغا سۈرۈش (يەنى ئۇرۇش ھارام قىلىنغان ئايىنى باشقا بىر ئايغا ئۆزگەرتىپ، يىلنىڭ 12 ئېيىنى 13 ئايغا كۆپەيتىش) كۇفرىنى زىيادە قىلىشتۇر.» [سۈرە تەۋبە 37-ئايەتنىڭ بىر قىسمى]. ئۇلار ئىككى يىل زۇلھەججە ئېيىدا ھەج قىلاتتى، ئاندىن يەنە ئىككى يىل مۇھەررەم ئېيىدا ھەج قىلاتتى، ئاندىن يەنە ئىككى يىل سەپەر ئېيىدا ھەج قىلاتتى، ئۇلار يىلدا كىلىدىغان ھەر بىر ئايدا ئىككى يىل ھەج قىلاتتى. ئەبۇ بەكرى رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ ھەج قىلغان يىلى ئەرەبلەرنىڭ زۇلقەئدە ئېيىدا ھەج قىلىدىغان ۋاقتىغا توغرا كەلگەن. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام زۇلھەججە ئېيىدا ھەج قىلغان ۋە سەھىھ ھەدىسلەردە بايان قىلىنغان مەشھۇر خۇتبىسىدە مۇنداق دېگەن: «ھەقىقەتەن زامان يەنى ۋاقت ئاللاھ تائالا ئاسمان-زېمىننى ياراتقان كۈنىدىكى

ئەسلى تەرتىپى بويىچە ئايلىنىدۇ...»، ئىبنى ئابباس ۋە باشقىلارنىڭ بايان قىلىشىچە پەيغەمبەرئەلەيھىسسالام مۇنداق دېگەن: «ئى ئىنسانلار! سۆزۈمگە قۇلاق سېلىڭلار، مەن بۇ ئورۇندا بۈگۈندىن كېيىن سىلەرگە سۆز قىلالماسلىقىم مۇمكىن، شۈبھىسىزكى، سىلەرنىڭ مۇشۇ كۈنىڭلار، مۇشۇ ئېيىڭلار ۋە مۇشۇ شەھىرىڭلار ھۆرمەتلىك قىلىنغىنىدەك، سىلەرنىڭ قانلىرىڭلار ۋە ماللىرىڭلارمۇ ھۆرمەتلىك قىلىندى يەنى ئۇنىڭغا تاجاۋۇز قىلىش چەكلەندى. سىلەر قىسقا ۋاقىتتا پەرۋەردىگارڭلار بىلەن ئۇچرۇشىسىلەر، دۇنيادا قىلغان ئىش-ھەرىكەتلىرىڭلاردىن سۇئال قىلىنىسىلەر. مەن ئاللاھ تائالانىڭ ماڭا تاپشۇرغان ئەلچىلىك ۋەزىپىسىنى يەتكۈزدۈم، باشقىلارنىڭ ئامانتىنى ساقلىغانلار بولسا، ئامانەتنى ئۆز ئىگىسىگە قايتۇرسۇن، بارلىق جازانخورلۇق ئەمەلدىن قالدۇرۇلدى، ئەسلى ماللىرىڭلار قايتۇرۇلدى، سىلەرگە زۇلۇم قىلىنمايدۇ، سىلەرمۇ باشقىلارغا زۇلۇم قىلمايسىلەر. ئاللاھ تائالا جازانىنى ئەمەلدىن قالدۇرۇشقا بۇيرىدى. ئابباس ئىبنى ئابدۇل مۇتەللىپنىڭ باشقىلاردىن ئالىدىغان بارلىق جازانىلىرى ئەمەلدىن قالدۇرۇلدى يەنى بىكار قىلىندى، سىلەرنىڭ ئاراڭلاردىكى جاھىلىيەتتىكى جان دەۋاسى بىكار قىلىندى، تۇنجى بولۇپ سىلەرنىڭ ئاراڭلاردا ھۈزەيل قەبىلىسى تەرىپىدىن ئۆلتۈرۈلگەن، بەنى لەيس بىلەن ئېمىلداش بولغان ئىبنى رەبئە ئىبنى ھارس ئىبنى ئابدۇل مۇتەللىپنىڭ قان دەۋاسىنىڭ بىكار قىلىنغانلىقىنى ئىلان قىلىمەن. ئى ئىنسانلار! ھەقىقەتەن شەيتان سىلەرنىڭ بۇ زېمىنڭلاردا

ئاللاھنىڭ غەيرىگە چوقۇنۇشنى ئىشقا ئاشۇرۇشتىن ئۈمىدسىزلەنگەن بولسىمۇ ئەمما ئۇنىڭدىن باشقا سىلەر ئېتىبارغا ئالمايدىغان ئىش-ھەرىكەتلەردە سىلەرنى ئازدۇرۇشقا قەدەم باستى. دىنىڭلارنى ساقلاپ قىلىش ئۈچۈن شەيتاندىن ھەزرە قىلىڭلار. ﴿إِنَّمَا النَّسِيءُ زِيَادَةٌ فِي الْكُفْرِ، يُضِلُّ بِهِ الَّذِينَ كَفَرُوا يُجِلُّونَهُ عَامًا وَيُخَرِّمُونَهُ عَامًا لِّيُؤَاطِئُوا عِدَّةَ مَا حَرَّمَ اللَّهُ فَيُحِلُّوا مَا حَرَّمَ اللَّهُ﴾ تەرجىمىسى: «ئايىنى ئارقىغا سۈرۈش (يەنى ئۇرۇش ھارام قىلىنغان ئايىنى باشقا بىر ئايغا ئۆزگەرتىپ، يىلىنىڭ 12 ئېيىنى 13 ئايغا كۆپەيتىش) كۇفرىنى زىيادە قىلىشتۇر، بۇنىڭ بىلەن كاپىرلار ئازدۇرۇلىدۇ. ئۇلار ئاللاھ ھارام قىلغان ئايىلارنىڭ سانىغا مۇۋاپىقلىشىش ئۈچۈن، ئۇنى بىر يىل ھالال قىلسا، ئىككىنچى يىل ھارام قىلىدۇ، شۇنىڭ بىلەن ئۇلار ئاللاھ ھارام قىلغان ئايىنى ھالال قىلىدۇ» [سۈرە تەۋبە 37-ئايەت]. ھەقىقەتەن زامان يەنى ۋاقىت ئاللاھ تائالا ئاسمان-زېمىننى ياراتقان كۈنىدىكى ئەسلى تەرتىپى بويىچە ئايلىنىدۇ. شۇبھىسىزكى، ئاسمان ۋە زېمىن يارىتىلغاندىن تارتىپ (قەمەرى) ئايىلارنىڭ سانى ئاللاھنىڭ دەرگاھىدا (يەنى لەۋھۇلمەھپۇزدا) 12 دۇر، ئۇلاردىن تۆتى (يەنى زۇلقەئدە، زۇلھەججە، مۇھەررەم، رەجەپ) ئۇرۇش قىلىش ھارام قىلىنغان ئايىلاردۇر، بۇ ئايىلاردىن ئۈچى بىر-بىرىگە ئۆلىنىپ كېلىدۇ، يەنە بىرى مۇزەرنىڭ رەجەپ ئېيى بولۇپ بۇ ئاي جىمادۇل سانى بىلەن شەئباننىڭ ئوتتۇرىسىدا كېلىدۇ». [ئەھكامۇل قۇرئان 2-توم 503-504 -بەتلەر].

2-سەپەر ئېيىدىن شۇم پال ئىلىش. جاھىلىيەت دەۋرىدە ئەرەبلەرنىڭ ئارىسىدا ناھايىتى مەشھۇر ئىش ئىدى. ئىسلامغا نىسبەت بېرىلگەن بەزى قەبىلىلەردە ھازىرمۇ ئۇنىڭ ئەسىرى تېپىلىدۇ.

ئەبۇ ھۈرەيرە رەزىيەللاھۇ ئەنھۇدىن بايان قىلىنغان ھەدىستە، پەيغەمبەرئەلەيھىسسالام مۇنداق دېگەن: «ئىسلامدا كېسەلنىڭ يۇقىشىدىن، قۇشلارنىڭ ئۇچۇشىدىن، زىيانداش ھاشارەتلەر ۋە سەپەر ئېيىدىن شۇم پال ئېلىش يوقتۇر. ماخاۋ كېسىلىدىن يولۋاستىن قاچقانداك قاچقىن». [بۇخارى 5387، مۇسلىم 2220-نومۇرلۇق ھەدىستە رىۋايەت قىلغان].

شەيخ ئىبنى ئۇسەيمىن رەھىمەھۇللاھ مۇنداق دەيدۇ: "تەپسىرشۇناسلار سەپەر دېگەن سۆزنى چۈشەندۈرۈپ: بىرىنچى: سەپەر دېگەن ھەممەيلەنگە تونۇشلۇق بولغان، ئەرەبلەر جاھىلىيەت دەۋرىدە شۇم پال ئالىدىغان ئايدۇر.

ئىككىنچى: بۇ تۆگىنىڭ قورسىقىغا چىقىدىغان يۇقۇملۇق كېسەلدۇر. بۇ كېسەل بىر تۆگىدىن يەنە بىر تۆگىگە كۆچىدۇ. بۇنى كۆچىدىغان كېسەلگە ئۇلاپ كەلتۈرۈش خۇسۇسىي ئىشنى ئومۇمىي ئىشقا چاتقانلىق جۈملىسىدىندۇر.

ئۈچىنچى: سەپەر دېگەن سۆزدىن، كاپىرلارنىڭ ئېزىپ كېتىشىدە تۈرتكىلىك رول ئوينىغان، ئاينى ئارقىغا سۈرۈش مەسىلىسى بولۇپ، ئۇلار ئۇرۇش چەكلەنگەن ئاينى سەپەر ئېيىغا كىچىكتۈرەتتى. بۇ ئاينى بىر يىلى ئۇرۇش قىلىش چەكلەنگەن

ئاي يەنە بىر يىلى ئۇرۇش قىلىش رۇخسەت قىلىنغان ئاي قىلىپ ئۆزگەرتەتتى.

كۈچلۈك قاراش: سەپەر دېگەن سۆزدىن ئەرەبلەر جاھىلىيەت دەۋرىدە شۇم پال ئالدىغان سەپەر ئېيى مەقسەت قىلىنىدۇ.

ئاللاھنىڭ تەقدىرىدە بەلگىلەنگەن ياخشىلىق-يامانلىق ئىشلارنىڭ ھەممىسىدە زاماننىڭ ھېچ قانداق تەسىرى بولمايدۇ.

مەسىلەن: بەزى كىشىلەرنىڭ مەلۇم خىزمەتلىرى سەپەر ئېيىنىڭ 25-كۈنلىرىدە ئاخىرلاشسا خۇرسەن بولۇپ، بىزنىڭ

ئىشىمىز سەپەر ئېيىنىڭ 25-دە ياخشىلىق بىلەن ئاخىرلاشتى دەپ سۆيۈنىدۇ، مانا بۇ بىدئەت ئىشلارنى قىلىش بىلەن

بىدئەتنىڭ دەرۋازىسىغا يىقىنلاشقانلىق ھېسابلىنىدۇ. سەپەر ئېيىنى ياخشى ياكى يامان ئاي دېگىلى بولمايدۇ، شۇنىڭ ئۈچۈن

ئىلگىرىكى ئالىملارنىڭ بەزىسى كىشىلەرنىڭ ھوقۇشنىڭ ھۆۈلىغىنىنى ئاڭلىغاندا: ئاللاھ خالىسا بۇ ياخشىلىقتىن

بىشارەتتۇر، دېگەن سۆزىنى ئىنكار قىلغان. ھوقۇشنىڭ ھۆلىغىنىغا ياخشىلىق-يامانلىق نىسبەت بېرىلمەيدۇ، چۈنكى

ئۇمۇ باشقا ئۇچارلىققا ئوخشاش ھۆۈلايدۇ.

پەيغەمبەرئەلەيھىسسالام يۇقىردا بايان قىلىنغان ھەدىستە تۆت تۈرلۈك ئىشتىن شۇم پال ئىلىشتىن چەكلىدى، بۇنىڭدىن

مۇسۇلمان كىشىنىڭ ئاشۇنداق ئىشلارغا دۇچكەلگەندە قورقۇپ ياكى ئاجىزلىشىپ قالماستىن بەلكى سەمىمى-سادىقلىق

بىلەن، ئاللاھ تائالاغا تەۋەككۈل قىلىشنىڭ زۆرۈر ئىكەنلىكى ئىسپاتلىنىدۇ.

يۇقىرىقى تۆت تۈرلۈك ئىش مۇسۇلماننىڭ كۆڭلىگە كەلگەندە، مەزكۇر ئىنسان چوقۇم تۆۋەندىكىدەك ئىككى خىل ھالەتتىن خالى بولالمايدۇ:

بىرىنچى: ئەگەر كۆڭلىدىن كەچكەن بۇ ئىشقا قەدەم بېسىش ياكى تەستىقلاش بىلەن جاۋاپ قايتۇرسا، ئۇ ۋاقىتتا ئۆزىنىڭ ئىشىنى ھەقىقىتى بولمىغان مەۋھۇم بىر نەرسىگە ئالاقىدار قىلىپ قويغان بولىدۇ.

ئىككىنچى: كۆڭلىدىن كەچكەن بۇ ئىشقا، قەدەم باسماستىن ۋە پەرۋا قىلماسلىقى لازىم. لېكىن كۆڭلىدە بۇنىڭغا ئالاقىدار مەلۇم غەم-ئەندىشلەرنىڭ تەسىرى قالسا، گەرچە بۇ بىرىنچى ھالەتتىكىدىن يەڭگىلەرەك بولغان تەقدىردىمۇ، چىن قەلبىدىن ئاللاھ تائالاغا تايانغان-تەۋەككۈل قىلغان كىشى، كۆڭلىدە بۇنداق ئىشلارغا مۇتلەق ئورۇن بەرمەسلىكى ئىنتايىن مۇھىمدۇر.

يۇقىرىدا بايان قىلىنغان تۆت تۈرلۈك ئىشتىن چەكلەش دېگەنلىك؛ مەزكۇر ئىشلارنى مەۋجۇت ئەمەس دېگەنلىك بولماستىن، بەلكى بۇ ئىشلارنىڭ ئىنسانلار ئارىسىدا مەۋجۇتلىقى، لېكىن ئۇ ئىشلارنىڭ ئىنسان ئەقىدىسىگە بولىدىغان تەسىرىنى چەكلەشتۈر. ئىنسان قەلبىگە ھەقىقىي تەسىر كۆرسەتكۈچى پەقەت ئاللاھ تائالادۇر. سەۋەب ئوچۇق ۋە ساغلام بولىدىكەن بۇ توغرا سەۋەب ھېسابلىنىدۇ، چۈشىنىكسىز ۋە مەۋھۇم سەۋەب بولىدىكەن بۇ توغرا بولمىغان-باتىل سەۋەب دىيىلىدۇ، بۇنداق سەۋەبىنىڭ ئۆزى ۋە ئۇنىڭ تەسىرى بىردەك چەكلىنىدۇ. [شەيخ ئىبنى ئۇسەيمىيىن پەتىۋالار توپلىمى 2- توم 113-115-بەتلەر].

ئىككىنچى: ئىسلام پرىنسىپىنىڭ جاھىلىيەت
ئەرەبلىرىنىڭ قارشىغا بولغان زىتلىقى.

بىز يۇقىردا ئەبۇ ھۈرەيرە رەزىيەللاھۇئەنھۇدىن بايان قىلىنغان
سەھىھ ھەدىستە، جاھىلىيەت دەۋرىدىكى ئەرەبلەرنىڭ سەپەر ئىبىي
توغرىسىدىكى بۇزۇق ئېتىقادنى سۆزلەپ ئۆتتۇق، سەپەر ئىبىمۇ
ئاللاھ ياراتقان ئاياللاردىن بىر ئاي بولۇپ، ئۇنىڭ ئۆز ئالدىغا
ھەرىكەت يەنى ياخشىلىق ياكى يامانلىققا تەسىر كۆرسىتىدىغان
رولى يوق بەلكى ئاللاھنىڭ بويىسۇندۇرۇشى بىلەن ئۆز رولىنى
داۋاملاشتۇرىدۇ.

ئۈچىنچى: مۇشۇ ئايدا ئىسلامغا نىسبەت بېرىلىپ ئىلىپ
بېرىلىدىغان بۇزۇق ئېتىقاد ۋە بىدئەت ئىشلار.

1-سەئۇدى ئەرەبىستان ئىلمى تەتقىقات دىنى پەتىۋا تەشۋىقات
كومىتېتىدىن: بىز ياشاۋاتقان دىياردىكى بەزى ئاتالمىش
ئۆلىمالار، ئۆز قارىشىدا ئىسلام دىنىدا سەپەر ئىبىنىڭ ئاخىرقى
چارشەنبە كۈنى چاشكا ۋاقتىدا ئوقۇيدىغان بىر سالام بىلەن ئادا
قىلىنىدىغان تۆت رەكەت نەپلە ناماز بار دەپ ئېتىقاد قىلىدۇ. بۇ
نامازنىڭ ھەر بىر رەكئىتىدە پائىھە ۋە كەۋسەر سۈرىسى 17
قېتىمدىن ئوقۇلىدۇ، ئىخلاس سۈرىسى 50 قېتىمدىن ئوقۇلىدۇ،
فەلەق ۋە ناس سۈرىلىرى بىر قېتىمدىن ئوقۇلىدۇ، بۇ سۈرىلەر
ھەر بىر رەكئەتتە يۇقىرىقىدەك ئوقۇلىدۇ، تەشەھھۇدىن كىيىن
سالام بېرىلىدۇ، سالام بەرگەن ۋاقتتا، ﴿وَاللَّهُ غَالِبٌ عَلَىٰ أَمْرِهِ
وَلَكِنَّ أَكْثَرَ النَّاسِ لَا يَعْلَمُونَ﴾ تەرجىمىسى: «ئاللاھ (خالغان)
ئىشىنى ئاشۇرۇشقا قادىردۇر، لېكىن ئىنسانلارنىڭ تولىسى

(بۇنى) ئۇقمايدۇ» دېگەن ئايەتنى 360 قېتىم ئوقۇيدۇ، ۋە سوپىلارنىڭ تىجىنى قارىشىدىكى "كامالەت جەۋھەرى" دەپ ئاتىلىدىغان دۇئانى ئۈچ قېتىم ئوقۇيدۇ ۋە سۇبھانە رەببۇكە رەببۇل ئىززەتى ئەمما يەسپۇن ۋە سالامۇن ئەلەل مۇرسەلىين ۋە لەھەمدۇ لىللاھى رەببىل ئالەمىين دەپ نامازنى ئاخىرلاشتۇرىدۇ. مۇشۇ ئايەتنىڭ خاسىيىتى بىلەن، سەپەر ئېيىنىڭ ئاخىرقى چارشەنبە كۈنى چۈشىدىغان بالا-مۇسبەتتىن ساقلىنىش ئۈچۈن، كەمبەغەللەرگە يىمەكلىك سەدىقە بېرىش كېرەك دەپ قارايدۇ.

ئۇلارنىڭ قارىشىچە: ھەر يىلىدا زېمىنغا 320 مىڭ بالا-مۇسبەت چۈشىدىكەن، بۇنىڭ ھەممىسى سەپەر ئېيىنىڭ ئاخىرقى چارشەنبە كۈنىدە بولىدىكەن، شۇنىڭ ئۈچۈن بۇ كۈن يىلنىڭ ئىچىدىكى ئەڭ قېيىن كۈن ھېسابلىنىدىكەن، ھەر كىشى بۇ كۈندە يۇقىرىدا بايان قىلىنغان شەكىلدە تۆت رەكەت نەپلە نامازنى ئادا قىلسا، ئاللاھ تائالا ئۆزىنىڭ پەزىلى-رەھىمىتى بىلەن، ئۇ كىشىنى شۇ كۈندە چۈشىدىغان بارلىق بالا-مۇسبەتەلەردىن ساقلايدىكەن. ئۇ كىشىنىڭ ئەتراپىدىكىلەر بۇنىڭدىن ساقلىنالمىدىكەن، ئۇ كىشى بۇ شەكىلدە نامازنى ئادا قىلىشقا قادىر بولالمىدىغان كىشىلەرنىڭ ھاجىتىنى قاندۇرۇش مەنبىيى بولىدىكەن، بۇ توغرىمۇ؟ بۇ ھەقتە چۈشەنچە بېرىشىڭلارنى سورايمىز. دېگەن سۇئال سورالغاندا: دىنى پەتۋا تەشۋىقات كومىتېتىدىكى ئالىملار بۇ سۇئالغا تۆۋەندىكىدەك جاۋاب بەرگەن:

بارلىق گۈزەل مەدھىيەلەر ئالەملەرنىڭ پەرۋەردىگارى بولغان ئاللاھقا خاستۇر. پەيغەمبىرىمىز مۇھەممەد ئەلەيھىسسالامغا،

ئۇنىڭ ئائىلە تاۋابئاتلىرى ۋە ساھابىلىرىغا ئاللاھنىڭ رەھمەت-سالاملىرى بولسۇن. يۇقىرىقى سوئالدا بايان قىلىنغان نەپلە نامازنىڭ، قۇرئان-ھەدىستىن ئاساسى بارلىقىنى بىلمەيمىز. ئىسلام ئۈممىتىنىڭ ئىلگىرى ئۆتكەن ياخشى كىشىلىرىدىن ياكى ئۇلارنىڭ يولىنى تۇتۇپ ماڭغان كىيىنكى كىشىلەردىن بىرەرسىنىڭ بۇ شەكىلدە نەپلە ناماز ئوقۇغانلىقى قەيت قىلىنمىغان. بۇ كەسكىن ئىنكار قىلىنىدىغان بىدئەت ئىشتۇر. ئائىشە رەزىيەللاھۇ ئەنھانىڭ پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامدىن رىۋايەت قىلغان ھەدىسىدە: «كىمكى دىنىمىزدا يوق ئىشنى پەيدا قىلىدىكەن، ئۇ قوبۇل قىلىنمايدۇ» بىرلىككە كەلگەن ھەدىس. مۇسلىمنىڭ رىۋايىتىدە: «كىمكى دىنىمىزدا يوق ئەمەللەرنى ئىبادەت دەپ قىلىدىكەن، ئۇ رەت قىلىنىدۇ» دېيىلگەن.

كىمكى يۇقىرىدا بايان قىلىنغان شەكىلدىكى نامازنى پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامغا ياكى ساھابىلاردىن بىرىگە نىسبەت بېرىدىكەن، ئۇلارغا چوڭ بوھتاننى توقۇغان بولىدۇ. ئۇ كىشى ئاللاھ تائالا تەرىپىدىن يالغانچىلارغا بېرىلىدىغان ئەڭ چوڭ جازاغا لايىق بولىدۇ. دىنى پەتۋا تەشۋىقات كومىتېتى (354/2).

2-شەيخ مۇھەممەد ئابدۇسسالىم ئەششۇقەيرى مۇنداق دەيدۇ: "جاھىللار سەپەر ئىيىنىڭ ئاخىرقى چارشەنبە كۈنىدە، تىنچلىق ئايىتى دەپ، ﴿سَلَامٌ عَلَىٰ نُوحٍ فِي الْعَالَمِينَ﴾ تەرجىمىسى: «خالايقىلار نۇھقا سالام يوللايدۇ» دېگەن ئايەتكە ئوخشاش ئايەتلەرنى يېزىپ ئۇنى قاچىغا سىلىپ، ئۇ قاچىدا ئۈسسۈزلۈك ئىچىشىدۇ ۋە

ئۇنىڭدىن بەرىكەت ھاسىل بولىدۇ ۋە يامانلىقنى كەتكۈزۈۋېتىدۇ دەپ بىر-بىرىگە ھەدىيە قىلىشىدۇ. بۇ بۇرۇق ئېتىقاد، شۇم پال ئىلىش ۋە دىندا يوق بىدئەتلەردىن بولۇپ، بۇنداق ئەسلى يوق بىدئەت بىلەن شۇغۇللىنىۋاتقان كىشىلەرنى كۆرگەن ھەرقانداق مۇسۇلمان، ئۇلارنىڭ قىلىۋاتقان بىدئەتلىرىنى كۈچىنىڭ يېتىشىچە چەكلىشى كېرەك". [ئەسسۈنەن ۋەلمۇبتەدىئات 111-112 بەتلەرگە قارالسۇن].

تۆتىنچى: پەيغەمبەرئەلەيھىسسالام ھايات ۋاقتىدا سەپەر ئېيىدا ئىلىپ بېرىلغان ئۇرۇش ۋە يۈزبەرگەن مۇھىم ھادىسىلەر ناھايتى كۆپ بولۇپ، ئۇنىڭدىن بەزىسىنى تاللاپ بايان قىلىمىز. 1- ئىبنى قەييۇم رەھىمەھۇللاھ مۇنداق دەيدۇ:

"پەيغەمبەرئەلەيھىسسالام ھىجرەت قىلىپ 12 ئايدىن كېيىن سەپەر ئېيىدا تۇنجى قېتىم ئۆزى بىۋاسىتە قاتناشقان غازات «ئەبۇۋا ياكى ۋەددان» غازىتى ئىدى، بۇ قېتىمقى ئۇرۇشتا بايراقنى ھەمزە ئىبنى ئابدۇلمۇتتەلىب كۆتۈرگەن، بايراق ئاق رەڭلىك ئىدى. پەيغەمبەرئەلەيھىسسالام مەدىنىدە ئۆز ئورنىغا سەئىد ئىبنى مۇئاز رەزىيەللاھۇ ئەنھۇنى ئورۇنباسار قىلىپ قويغان ئىدى. بۇ قېتىم قۇرەيشنىڭ سودا كارۋانلىرىنىڭ ئالدىنى توسۇش ئۈچۈن چىققان بولسىمۇ، ئەمما ئۇلار بىلەن ئۇچرىشالمىدى.

بۇ قېتىمقى ئۇرۇش جەريانىدا پەيغەمبەرئەلەيھىسسالام بەنى زەمىرە قەبىلىسىنىڭ باشلىقى مەخشى ئىبنى ئەمرۇلزەمەرىي بىلەن كېلىشىم تۈزۈپ، ئۇلار مۇسۇلمانلارغا، مۇسۇلمانلار ئۇلارغا ياردەم قىلىدىغان بولۇپ قايتىپ كەلدى، پەيغەمبەرئەلەيھىسسالامنىڭ

بۇ قېتىمقى سەپىرى 15 كۈن داۋام قىلغان ئىدى. [زادۇل مەئاد 3-
توم 164-165-بەتلەرگە قارالسۇن].

2- ھىجرىيىنىڭ 3-يىلى سەپەر ئېيىدا ئەزەل ۋە قارە
قەبىلىسىدىن بىر نەچچە كىشى بىز مۇسۇلمان بولدۇق دەپ،
پەيغەمبەرئەلەيھىسسالامنىڭ يېنىغا كېلىدۇ ۋە
پەيغەمبەرئەلەيھىسسالامدىن ئۆزلىرىگە دىنى تەلىم بېرىدىغان،
قۇرئان كەرىم ئۆگىتىدىغان يېتەكچى ئۇستازلارنى ئەۋەتىشنى
تەلەپ قىلىدۇ. ئەسلىدە ئۇلارنىڭ بۇ ئىشى ھىيلە ئىدى. ئىبنى
ئىسھاقنىڭ رىۋايىتىدە ئۇلار بىلەن بىللە ساھابىلاردىن ئالتە
كىشىنى ئەۋەتكەن. ئىمام بۇخارى مۇنداق دەيدۇ:
پەيغەمبەرئەلەيھىسسالام ئۇلار بىلەن ئون ساھابىنى ئەۋەتكەن،
ئۇلارغا مەرسەد ئىبنى ئەبى مەرسەد ئەلغەنەۋىينى باشلىق
قىلغان، ئۇلارنىڭ ئارىسىدا خۇبەيب ئىبنى ئۇدەي
رەزىيەللاھۇئەنھۇمۇ بار ئىدى. ئۇلار بىرلىكتە مەدىنىدىن يولغا
چىقىپ، ھىجاز تەرەپتىكى ھۈزەيل قەبىلىسىنىڭ سۇ مەنبەسى
بولغان رەجەد دېگەن جايغا كەلگەندە، ئۇلار ساھابىلارغا خىيانەت
قىلىپ، دات-پەريات قىلىپ ھۈزەيل قەبىلىسىنى ساھابىلارغا
قارشى ياردەمگە چاقىردى، ئۇلار كېلىپ ساھابىلارنى قورشاپ
خۇبەيب ئىبنى ئۇدەي بىلەن زەيد ئىبنى دەسنىنى ئەسىرگە
ئېلىپ، باشقىلارنىڭ ھەممىسىنى ئۆلتۈرۈۋىتىدۇ. ئۇلار ئەسىرگە
ئالغان ئىككى يىلەننى مەككىگە ئېلىپ بېرىپ قۇرەشنىڭ
چوڭلىرىغا ساتىدۇ، چۈنكى بۇ ئىككى يىلەن بەدىر ئۇرۇشىدا

قۇرەيشنىڭ بەزى باشلىقلىرىنى ئۆلتۈرۈۋەتكەن ئىدى. [زادۇل مەئاد 3- توم 244-بەت].

3- ھىجرىيىنىڭ 4-يىلى يەنە سەپەر ئېيىدا "بىئىرى مەئۇنە ۋەقەسى" يۈز بەرگەن، بۇ ۋەقەنىڭ قىسقىچە مەزمۇنى تۆۋەندىكىدەك: شۇ يىلى سەپەر ئېيىدا بەنى ئامىرنىڭ كاتتىلىرىدىن ياش سەيلىچى دەپ مەشھۇر بولغان ئامىر ئىبنى مالىك پەيغەمبىرىمىزنىڭ يېنىغا كەلگەن چىغدا، پەيغەمبىرىمىز ئۇنى ئىسلامغا دەۋەت قىلىدۇ، ئۇ ئىسلامنى قوبۇل قىلمىغان بولسىمۇ، تامامەن رەت قىلمىدى، بەلكى: «ئى مۇھەممەد! سەن دەۋەت قىلغان ئىش بەك ياخشى ئىش، سەن مەن بىلەن بىرگە نەجدى ئەھلىگە بىرقانچە كىشىنى ئەۋەتكىن، ئۇلار ئۇ يەردە دىنى دەۋەتتە بولسۇن، نەجدى ئەھلى بۇ دىننى قوبۇل قىلىشى مۇمكىن دەپ ئويلايمەن» دەپ جاۋاپ بەردى. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئۇنىڭغا: «نەجدى ئەھلىنىڭ ئۇلارغا زىيانكەشلىك قىلىشىدىن قورقمەن» دېدى. ئامىر پەيغەمبىرىمىزگە: «ئەگەر سەن ئۇلارنى ئەۋەتتىڭىز ئەنسىرسەڭ، مەن ئۇلارنى ھىمايەگە ئالىمەن» دېدى. ئىبنى ئىسھاقنىڭ رىۋايىتىدە، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئۇنىڭ بىلەن 40 ساھابىنى ئەۋەتكەن دېيىلىدۇ. ئەمما سەھىھ رىۋايەتتە ساھابىلارنىڭ سانى 70 كىشى دېيىلگەن.

پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئۇلارغا بەنى سائىدەدىن بولغان مۇنزىر ئىبنى ئەمرۇنى باشلىق قىلىپ ئەۋەتتى. ئۇلار ساھابە كىراملار ئىچىدە كۆزگە كۆرۈنگەن، تەقۋادار كىشىلەردىن بولۇپ، ئۇلار قۇرئان كەرىمنى كۆپ ئوقۇغانلىقى ئۈچۈن قارىيلار دەپ ئاتىلاتتى.

ئۇلار مەدىنە مۇنەۋۋەرەنىڭ شەرقى جەنۇبىدىكى بەنى ئامىر بىلەن بەنى سەلىم ئارىسىدىكى "بىئىرى مەئۇنە" دېگەن يەرگە كەلگەندە، ئارىلىرىدىكى ھىرام ئىبنى مىلھان ئىسىملىك كىشىدىن بەنى ئامىرنىڭ كاتتىسى ئاللاھنىڭ دۈشمىنى بولغان ئامىر ئىبنى تۇپەيلگە بىر پارچە خەتنى ئەۋەتتى، ئۇ مەلئۇن خەتكە قارايمۇ قويماي، قول ئاستىدىكى بىر ئادىمنى بۇيرۇپ ھىرام ئىبنى مىلھاننى ئارقىسىدىن نەيزە ئۇرغۇزدى، ئۇ كىشى بەدىنىدىن ئاققان قاننى كۆرۈپ: كەبىننىڭ پەرۋەردىگارى بىلەن قەسەمكى، مەن ئۇتۇق قازاندىم دېگىنىچە شەھىد بولدى. ئاندىن ئاللاھنىڭ دۈشمىنى بۇ مەلئۇن يەنى ئامىر ئىبنى تۇپەيىل قالغان ساھابىلار بىلەن ئۇرۇش قىلىش ئۈچۈن ئۆزىنىڭ قەۋمى بەنى ئامىر خەلقىنى ئۇرۇشقا چاقىرغان بولسىمۇ، ئەمما ساھابىلار ئامىر ئىبنى مالىكىنىڭ ھىمايىسىدە بولغانلىقى ئۈچۈن، ئۇرۇش قىلىشقا ئۈنمىدى. شۇنىڭ بىلەن ئامىر ئىبنى تۇپەيىل بەنى سەلىم قەبىلىلىرىدىن بولغان رەئىل، زەكۋان، ئۇسەييە قاتارلىقلاردىن ياردەم سورىدى، ئۇلار ئامىر ئىبنى تۇپەيىلنىڭ چاقىرىقىغا ئاۋاز قوشۇپ بىرلىكتە ساھابىلارنى قورشاپ ئۇرۇش قىلىپ، ساھابىلەرنىڭ ھەممىسىنى شەھىد قىلدى، شەھىد بولغانلارنىڭ ئارىسىدا كەئەب ئىبنى زەيد ئىبنى نەججار بولۇپ، ئۇ ئېغىر يارىدار بولغان، دۈشمەنلەر ئۇنى ئۆلدى دەپ قارىغانلىقى سەۋەبىدىن ھايات قالغان، كېيىن ئۇ خەندەك ئۇرۇشىدا شەھىد بولغان. ساھابىلاردىن ئەمىر ئىبنى ئۇمەييە زەمەرىي ۋە مۇنزىر ئىبنى ئۇقبە ئىبنى ئامىر بۇ ئىككىيلەن قوشۇننىڭ ئارقىسىدا قالغان بولۇپ، ساھابىلار چۈشكەن ئورۇننىڭ ئۈستىدە يىرتقۇچ

قۇشلارنىڭ ئايلىنىپ يۈرگەنلىكىنى كۆرۈپ، بۇ يەرگە كەلدى، مۇنزىر ئىبنى ئۇقبە مۇشربكلار بىلەن ئۇرۇش قىلىپ شېھت بولدى، ئەمىر ئىبنى ئۇمەييە زەمەرىنى ئەسرگە ئالدى، ئۇنىڭ مۇزىر قەبىلىسىدىن ئىكەنلىكى خەۋەر قىلىنغاندا، ئامىر ئىبنى تۇيەيل ئۇنىڭ كوكۇلا چېچىنى كېسىۋېتىپ، ئورنىغا ئانىسىنىڭ بىر قۇلىنى ئازات قىلىپ، ئەمىر ئىبنى ئۇمەييەنى قويۇپ بەردى. ئەمىر ئىبنى ئۇمەييە قايتىپ يولدا قەرقۇرە دېگەن جايدا بىر دەرەخنىڭ سايىسىدا ئارام ئالدى، شۇ ۋاقىتتا بۇ يەرگە بەنى كىلاب قەبىلىسىدىن بولغان ئىككى كىشىمۇ چۈشۈپ ئارام ئالدى، بۇ ئىككى كىشى ئۇخلاپ قالغاندا، ئەمىر ئىبنى ئۇمەييە بۇلارنى دۈشمەنلەر دەپ ئويلاپ ھەمراھلىرىنىڭ قىساسىنى ئېلىش ئۈچۈن، بۇلار بىلەن پەيغەمبەرئەلەيھىسسالام ئارىسىدا كېلىشىم بارلىقىنى بىلمەستىن، بۇ ئىككىسىنى ئۆلتۈرۋېتىدۇ. مەدىنىگە كېلىپ بۇ ۋەقەنى پەيغەمبەرئەلەيھىسسالامغا سۆزلەپ بەرگەن ۋاقىتتا، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام: سەن كېلىشىم تۈزۈشكەن كىشىلەردىن ئىككىنى ئۆلتۈرۈپسەن، مەن ئۇلار ئۈچۈن پىدىيە بىرىمەن دەيدۇ. [زادۇل مەئاد 3- توم 246-248-بەتلەر].

4- ئىبنىل قەييۇم رەھىمەھۇللاھ مۇنداق دەيدۇ: پەيغەمبەرئەلەيھىسسالام خەيبەر ئۇرۇشىغا مۇھەررەم ئىيىنىڭ ئاخىرىدا چىققان، سەپەر ئىيىدا خەيبەرنى پەتھ قىلغان. [زادۇل مەئاد 3- توم 339-340-بەتلەر].

5- ئىبنىل قەييۇم: قۇتبەتە ئىبنى ئامىر ئىبنى ھەدىدنىڭ خەسئەمگە قوشۇن تارتىپ چىققانلىقى توغرىسىدا توختىلىپ، بۇ ۋەقە ھىجرىيىنىڭ 9-يىلى سەپەر ئىيىدا بولغان دەيدۇ. ئىبنى

سەئەد مۇنداق دەيدۇ: پەيغەمبەرئەلەيھىسسالام قۇتبەتە ئىبنى ئامىرنى 20 نەپەر كىشى بىلەن تۇبالە دېگەن جايدىكى بەنى خەسئەم مەھەللىسىگە ئەۋەتىپ، ئۇلارغا ھۇجۇم قىلىشنى بۇيرۇيدۇ. ئۇلار ئون تۆگىگە نۆۋەتلىشىپ مىنىپ يولغا چىقىدۇ، ئۇلار بىر ئادەمنى تۇتۇپ سوراق قىلىدۇ، ئۇ كىشى مەھەللىگە ئاز قالغاندا ۋارقىراپ-جاقىراپ توۋلاپ ئۇلارنى ئاگاھلاندۇرماقچى بولغاندا، قۇتبەتە ئىبنى ئامىر ئۇنى قىلىچ بىلەن چىپىۋىتىدۇ، ئاندىن مەھەللىدىكىلەر ئۇخلىغان ۋاقىتتا، ساھابىلار ئۇلارغا ھۇجۇم قىلىدۇ، ئىككى تەرەپ قاتتىق ئۇرۇش قىلىدۇ، ھەر ئىككى تەرەپتىن نۇرغۇن كىشىلەر يارىدار بولىدۇ. قۇتبەتە ئىبنى ئامىر ئۇلاردىن ئۆلتۈرگەنلەرنى ئۆلتۈرۈپ، نۇرغۇن چارۋا مال-قويلارنى ۋە ئاياللارنى ئەسىر قىلىپ مەدىنىگە ئىلىپ ماڭىدۇ، ۋەقەلىكتە بايان قىلىنىشىچە: بەنى خەسئەم مەھەللىسىدىكىلەر توپلىنىپ ئۇلارنىڭ ئارقىسىدىن قوغلاپ كېلىدۇ. ئاللاھ تائالا ئۇلارنىڭ ئۈستىگە سەل ئەۋەتىدۇ، ئۇ سەل مۇسۇلمانلار بىلەن ئۇلارنىڭ ئارىسىدا توساق بولىدۇ، مۇسۇلمانلارنى ئۇلاردىن غەنىمەت ئالغان چارۋا-ماللار، قوي-كالىلار، تۆگىلەر ۋە ئاياللارنى ئىلىپ كېتىدۇ، ئۇلار سەلدىن ئۆتەلمەستىن مۇسۇلمانلار ئۇزاقلاپ كەتكۈچە قاراپ تۇرۇپ قالىدۇ. [زادۇل مەئاد 3- توم 514- بەت].

5-ئىبنىل قەييۇم رەھىمەھۇللاھ مۇنداق دەيدۇ: ھىجرىيىنىڭ 9- يىلى پەيغەمبەرئەلەيھىسسالامنىڭ يېنىغا ئۈزرە دېگەن قەبىلىدىن 12 نەپەر ئەلچى كېلىدۇ، ئۇلارنىڭ ئارىسىدا جەمرەتە ئىبنى نۇئمان دېگەن كىشىمۇ بار ئىدى. پەيغەمبەرئەلەيھىسسالام ئۇلاردىن: سىلەر كىم بولىسىلەر؟ دەپ

سورغاندا، ئۇلاردىن بىرى جاۋاپ بېرىپ: بىزنى ھەممە كىشى تونۇيدۇ، بىز قۇسەينىڭ ئانا بىر قېرىندىشى ئەزۈرەنىڭ ئەۋلادلىرى، بىزنىڭ ئەجدادىمىز قۇسەيگە ياردەم بەرگەن، مەككىدىن بەنى بەكر بىلەن خۇزائەنى چىقىرىۋەتكەن، بىزنىڭ ئارىمىزدا ئۇرۇق-تۇغقانلىق مۇناسىۋەت بار دەيدۇ. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئۇلارغا: خوش كەپسىلەر، سىلەرنىڭ مېنى تونىغىنىڭلارغا رەھمەت دەيدۇ. ئاندىن ئۇلار مۇسۇلمان بولىدۇ، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئۇلارغا: شامنىڭ پەتھى قىلىنىدىغانلىقى، ھىرەقلىنىڭ ئۆز يۇرتىنى تاشلاپ قېچىپ كېتىدىغانلىقى توغرىسىدا خوش-خەۋەر بېرىدۇ. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئۇلارنى رەمىيال-پىرىخۇنلاردىن سۇئال سوراشتىن، ئۇلارنىڭ ئۆلتۈرگەن نەرسىلىرىنى يېيىشتىن چەكلەيدۇ، قۇربانلىقنىڭ گۆشىنى يېيىشكە بۇيرۇيدۇ، ئۇلار بىر قانچە كۈن رەملىنىڭ ھويلىسىدا تۇرۇپ، ئاندىن ئۆز يۇرتىغا قايتىپ كېتىپ، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ كۆرسەتمىسى بويىنچە ھاياتىنى باشلايدۇ. [زادۇل مەئاد 3- توم 657 -بەت].

5-سەپەر ئىبىي توغرىسىدا ئېقىپ يۈرگەن يالغان-توقۇلما ھەدىسلەر:

ئىبنىل قەييۇم رەھىمەھۇللاھ مۇنداق دەيدۇ: كەلگۈسى تارىخ توغرىسىدا سۆزلەنگەن ھەدىسلەر بولۇپ، مەسىلەن: مۇنداق يىلدا مۇنداق-مۇنداق ئىش بولىدۇ، مۇنداق ئايدا مۇنداق-مۇنداق ئىش بولىدۇ دېگەنگە ئوخشاش.

بۇ خۇددى يالغانچى-كاززاپلارنىڭ: مۇھەررەم ئېيىدا ئاي تۇتۇلسا، مال باھاسى قىممەتلىشىدۇ، ئۇرۇش-جېدەل كۆپ بولىدۇ، پادىشاھنىڭ بېشى ۋالىۋاش بولىدۇ. سەپەر ئېيىدا ئاي تۇتۇلسا مۇنداق-مۇنداق بولىدۇ، دېگىنىگە ئوخشاش.

ھەممە ئايىلار توغرىسىدا يالغانچىلىق داۋاملاشقان، بۇ ھەقتە سۆزلەنگەن ھەدىسلەرنىڭ ھەممىسى يالغان-توقۇلمىدۇر. [ئەلمەنار ئەلمۇنىيىق 64-بەت].

توغرىسىنى ئاللاھ بىلگۈچىدۇر.